

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Soóthy Gyula.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek az egyházmegyei pénztár (Gyulafehérvár vár) címére, reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre	8 Kor
Félévre	4
Negyedévre	2

— Hirdetések díjszabás szerint.

Bójtai gondolatok.

II.

Minél alaposabban és behatóbban ismeri az ember a teremtett világot, annál erősebb és mélyebb alapra építi hitét és vallásosságát.

Igazság az igazságnak ellent nem mondhat, és igazság csak az lehet, ami Istenben, az örök Igazságban gyökerezik.

Minden igazság egy, akár a szentírás és kinyilatkoztatás, akár az egyház tana, akár a természettudós és csillagász kutatása által szálljon reánk.

Éppen a tudományos csillagászat fejlődését tekintették egy időben úgy katolikus, mint protestáns körökben féltékeny aggodalommal. A kicsinyhitűek. Azt hitték talán, hogy az örök csillagok meg fogják hazudtolni teremtőjüket? Éppen a tudományos csillagászat ismertetett meg minket egy oly szép és fönséges világgal, melyről az emberiség nem is álmodott. Igaza lett a koronás prófétának: laudate omnes stellae Dominum! Ti csillagok mindnyájan dicsérjétek az Urat!

A tudomány bebizonyította, hogy minden teremtett dologban, még a leglényegtelenebben is, rend és céltudatosság van, és ezáltal tiszta képet nyújt nekünk Isten bölcsességéről és hatalmáról: ignis grandis, nix, glacies, spiritus procellarum; lüz, jégeső és hó, fagy és vihar tombolása teljesítik törvénye szavát.

Ismerje meg az ember, az egyszerű ember is, a természet igazságait, azután szóljunk hozzá a hit igazságairól. Ha hívővé, kereszténnyé akarjuk őt tenni, szükséges, hogy előbb öntudatra ébredjen és az igazság befogadására képes legyen.

Mily végtelen nehéz azoknak az evangéliumot hirdetni, kik tudatlanságban és szegénységben sinylődnek, — sötétségben és a halál árnyékában.

A tudatlanság és elnyomottság méltatlanná, igazságtalanná és egyoldalúvá tesz; az igazság pedig kitágítja szívünket, hogy mindenki az embert, a gyarló emberben pedig gyarlósága okát és mentességét felismerjük.

Minden, ami igazságtalanná, rideggé,

szűkkeblűvé és egyoldalúvá teszi az embert, ellenkezik az igazsággal.

Az újságíró, ki gyűlöletet szít, egyéneket irgalmatlanul ostromoz, emberi gyengeséget nyilvánosan pellengérré állít, nemzeteket egymás ellen uszít — erkölcsrontó, ellensége az igazságnak, mert az embereket elfogultakká teszi.

A regényíró, ki emberi szenvedélyeket szép ruhába öltöztet és az erényt gyáva-ságnak, az állati ösztönt hősiességnak deklarálja — erkölcsrontó, ellensége az igazságnak.

A demagóg, ki üres frázisokkal túlcitál mindenkit, ki szóval a legnagyobb hazafi, de nem törődik azzal, hogy frázisai keresztülvihetetlenek, — ellensége az igazságnak.

Hasonlítanak nekik, az ilyen zsurnaliszták, regényírók, sajtóhősök a vásári zsibárusokhoz, ki nagy hangon hirdeti áru ki-tünőségét. Beretva, óra, nyakkendő és még 132 kitünő cikk — egy koronáért. A nép hiszékenységére és tudatlanságára számítva, adnak neki hazugságot, elégedetlenné teszik, gyűlöletre tanítják.

T Á R C A.

Papyrusok.

Az apathia mindig fájdalmas és lealázó s mégsem kerülhetjük ki. De benne sem maradhatunk, a míg csak egy csepp van bensőnkben abból, a mit életnek neveznek.

Néha törekvéseink eredménytelensége, más-kor a kitűzött célok elérése utáni meglepettség az, a mi apathiánk oka. Ezek az állapotok nem válságosak.

De, ha elveszítjük a forrást, melyből szellemünk táplálkozhatik, legyünk bár különben ép-lelkű emberek, — az apathia mint feloszlás, mint bomlás, mint röhögő koponya, mint vi-gyorgó halál remegtet meg belső életünket.

S ha az ép-lelkű, becsületes ember ide jut, mit állhat ki hasonló körülmények közt az, ki nem is él, csak vegetál és rombol, rombolja üdvét, lelkét, szívét?

Tehát vannak apathikus állapotok minden ember életében. Vannak a népek életében is és ha a népek életén vesz erőt az apathia, népek sorvadnak el.

Ilyen apathikus állapotba néha a tudomány is eljut s ekkor bekövetkezik az, a mit holt saison-nak neveznek.

Az apathia rémes sötétsége kísértett egy évtized előtt a római jogtudomány munkásainak körében. Németország félrelökte a legfőképp római jogi szálakból összerakott pandekta jogot, az új német polgári törvénykönyv elfoglalta a római jog helyét a büszke germánok országában s ezzel megszűnt a római jognak első tekintetre felismerhető életbevágó jelentősége. A római jognak kiadták az útát, akárcsak az egyházjog-nak. A XX. században a római jog már csak történelmi studium, hatalma nincs többé.

Igy látták a dolgot azok, kik ügyvédi szemekkel nézték a jogtudományt.

A pesszimizmus éjszakájába Egyiptomból jött az első fénysugár. C'est de l'Orient, que nous vient la lumière.

A régi városok romjai, szeméthalmai alól előkerült papyrusok villanyozták fel azokat a római juristákat, kik ép azért, mert csak juris-ták és csak római juristák voltak, már-már a legveszedelmesebb apathia karjaiba hullottak. Az utolsó három évtized alól gondos kutatók a

papyrusoknak mind nagyobb mennyiségét hozták napfényre. Arsinoë, Herakleopolis major, Hermupolis, Oxyrhynchos, Soknopaiou, Nesos, Karanis, Bakhias s más városok és falvak maradványai alul százával kerültek elő azok az évezredek irások, melyekből a vallástudomány, a politikai történelem, a gazdaság, a jogtörténelem, a régiségtudomány, nyelvtudomány, sőt még a természettudományok is igen becses és drága anyagot merítettek s merítettnek immár napról-napra.

A mint uralta a XIX. század ókori kutatá-sait a felirati anyag, úgy nyomja bélyegét szá-zaduokra a papyrusok uralma.

Mig az érc- és kőtáblák, oltárok inscrip-ciói a nagyfontosságú történelmi eseményeket hirdetni voltak szánva, az ókor mindennapi élete a maga eddig alig ismert sokféleségében és érdekességében a papyrusok révén tárul föl a kutatók előtt.*)

A philologus és irodalomtörténész Bakeh-lydes több száz eddig ismeretlen verset, Alkman, Sappho, Menander s más írók műveit, a theo-

*) Mitteis, Aus den griechischen Papyrusurkunden: Leipzig 1900. 6.

ELSŐ SZENT ÁLDOZÁSI EMLÉKKÉPEK, valamint mindennemű szent képecskék

legnagyobb választékban, különféle alakban és a legszebb kivitelben, magyar, német vagy tót szöveggel a legjutányosabb árban kaphatók **Buzárovits Gusztáv** könyvkereskedésében **Esztergomban**. — Mutatványképek és árjegyzékek ingyen és bérmentve.

A gyűlölet, a nemzeti, osztály- és politikai gyűlölet a legnagyobb veszély! Nemzetek, politikai pártok és osztályok között csak egy alakban szabad megnyilvánulnia a gyűlöletnek — ez az alak pedig a tisztá, erkölcsös verseny. Ne frázisokkal, hanem kemény munkában licitáljuk túl elleneinket! A munka gyarapít, a gyűlölet emészt!

A munkakedvet, az életkedvet kell az emberiségben erősíteni. Életre, minél teljesebb életre törekedjenek! A spártaiak gyermekeiket születésük után a bírákhoz vitték, és ha azok gyengének ítélték a gyermeket, a spártai kivitte azt a Tjejeitos hegység szikláira közé és ott átadta a halálnak. Szerinte a gyengének nem volt joga az életre. A régi spártaiak és az új Nietzschek megfedkeztek arról, hogy a gyengének is van joga az életre, hogy őt is az igazság megismerése által erőssé lehet tenni.

Ne lássuk az emberiséget a tragikus hős szerepében, ki minden erőlködése dacára elbukik. Pedig éppen a modern tanok sokszor arra irányulnak, hogy az emberiséget az életkedvtől megfosszák. Ezeket halljuk: A legfőbb igazság szomorú! Isten egy mythos, az öntudat átok, az ember csak azt ismeri, amit érez és lát, — és azért tegyük földi életünket minél kellemesebbé, mert más és jobb életre úgy sem számíthatunk! Tanítják, hogy az égből soha senki sem szólt meg és az isteni igazság csak a géniusz

szülöttje; hogy mechanikai és fizikai törvények kényszere alatt állunk, hogy a Fátum rendelkezik fölöttünk és a szabad akarat — önámítás.

Ily tanítások hatása alatt nem csoda, hogy egyesek Mammont bálványozzák, mások Vénust istennőjüknek választják, a nagy tömeg pedig az örök igazságban való támaszát elvesztve, céltalanul barangol, — Isten és remény nélkül.

Kapkodás az ilyen élet. Nincs az az üres teoria, vagy az a hangzatos jelszó, mely követőkre ne találja. Ahány hirdést olvasunk a lapokban minden testi baj és nyavalya ellen, annyi receptet találunk fel tudományos embereink, melyekkel a politikai, társadalmi és erkölcsi betegségeket gyógyíthatni vélik. Az eszmék zürzavarában már az öreg Plátó Istenhez fobáskodott, hogy jöjjön el, tanítsa, szabadítsa meg az emberiséget!

És lejött az Isten, tanított, szabadított és életet hozott. Az Ő igéiből élő vizek forrásai fakadnak.

Térjünk vissza ezen forrásokhoz, onnan merítsünk igazságot és életet.

Minél mélyebben hatunk be az isteni Mester életébe és tanításába, annál könnyebben fogunk legyőzni minden nehézséget és harmóniába fognak egybeolvadni a látszólagos ellentétek és ellentmondások; annál világosabban fogjuk megismerni, hogy hitünk, reményünk, szeretetünk összhangban vannak az igazsággal, mely nélkül az élet, — még a legkedvezőbb kö-

rülmények között is — csak kezdetleges és üres.

Mert ha lényünk mélységében nem egyesülhet az isteni és az emberi, akkor hiú a remény, balga a hit, csalás a szeretet, a vagyon kín, a tudás a kárhozát sofizmája.

De minél mélyebben és elevebben vágyunk a haláltól menekülni, vágyunk halhatatlan élet és igazság után, annál lényegesebb szükségünk lesz a vallást lelkünk életének tekinteni, annál kevésbé fogjuk tűrni, hogy azt személyekkel vagy politikai intézményekkel azonosítsák és anyagi célokra felhasználják.

A vallást szeretnünk kell, nem azért mert vigasztal és erősít, nem azért, mert földi érdekeinket védi és óvja; de szeresük önmagáért mint azt, a mi lelkünk igazságszomját kielégíti, a mi lelkünknek életet ad.

Szeressük önmagáért, mint Istennek legszebb ajándékát, melyben Önmagát adja az emberiségnek.

Akkor a hatalmasok megint lefognak szállni a szegényekhez és királyok újra fognak hódolni Krisztusnak; akkor a szegények és elnyomottak megint Krisztus szavaira fognak hajolni és a világ meg fogja ismerni, hogy hitünkben egyesül a legmélyebb igazság, a legbiztosabb tudás és a legtisztább szeretet!

Mikes János gróf.

logia, többek között a Logia Jesu-t és az Acta Pauli-t a historikus, a római hatóságok naplóit, egész levéltári massákat, bírósági tárgyalásokról fölvevő jegyzőkönyveket, a jogász szerződéseket, periratokat, telekkönyveket, hatósági beadványokat, a gazdaságtörténet kutatói bevásárlási könyveket, számadásokat, katasztert, adó nyilvántartást, adó fizetési nyugtákat, a közigazgatás iránt érdeklődő a tartományi kormányzóság és hivatalok ügyviteli naplóit, levéltári maradványait, a statisztikus a két évszázadon át minden tizenégy évben megtartott népszámlálás eredményeit, a (I.—III. század Kr. u.) a sociologus, az osztályharcok, az alexandriai antisemitizmus, a gazdasági s más társadalmi viszonyok emlékeit, az orvostudomány az egykorú orvosok receptjeit, tud. műveit, a technikus a földmérés, az építészeti és vízi művek technikáját megismertető forrásokat találja meg e leletek között; sőt még a matematikus (Euklides) és pedagógus is talál becses anyagot e foliansok közt.

Mint az éhes sakálók estek ez anyagra a szaktudósok és pedig, a mint az az új irányzatokkal történni szokott, a szakfolyóiratok hasábjain. Minden év, minden évnegyed meghozta a maga szenzációját. Az angolok (Flinders Petril, Kenyon, Grenfell, Hunt, Mahaffy stb.), németek (Wilcken, Gradenwitz, Wessely, Mitteis, Mommsen, Wilamowitz, Meyer stb.), olaszok (Lumbroso, Ruggiero, Scialoja stb.), franciák (Daréste, Nicole, Mayence, Seymour, D. R. stb.), néhány osztrák és sláv tudós, sőt a jankek is nagy buzgalommal adták magukat e studiumnak, részint az ásatások eredményeinek kritikai közléseivel, részint azok szakszerű feldolgozásával. Mi magyarok még nem nevezhetünk meg jog-

tudósaink közül senkit, talán a többi szakokból sem, aki valamit az igazán páratlanul becses anyagból produkált volna. Persze ehhez is pénz és alkalom kell anélkül, hogy a konyhára valamit hozna. Már pedig semitizálódott szellemünk az ilyesmi iránt, nem bír már-már semmi fogékonysággal, a szomorú urak pedig inkább kártyáznak, sportolnak és esznek, visszatejődvé az állatemberi típus felé.

Mikor aztán az anyag sok felé való szétosztott ismertetése a feldolgozás elé mind nagyobb akadályokat gördített, a filologusok drezdai nemzetközi kongresszusán M. Wilcken professzor azdat az életre való s nagy tetszéssel fogadott indítvánnyal lépett föl*) hogy a papyrus kutatások és dolgozatok ismertetése végett létesítsenek központi organumot, indítsanak önálló folyóiratot, a mely évről-évre tájékoztassa a szakközönseget az e téren történekről. Így indította meg ugyancsak Wilcken 1902-ben az Archiv für Papyrusforschung-ot, a mely azóta compendiuma az egész világ papyrus munkálatainak és tanulmányainak. (Az utolsó kötet, melyet végig kutathattam, 1906-ban jelent meg.)

A papyrus kutatások alapján valamint a lélekbúvár új szempontból ítélteti meg a martyriumot, amennyiben abban egy a pogányvilágban is otthonos socialpsychologiai vonást fedezett fel (Bauer, Archiv I. 29. Heidnische Märtyreracten), úgy a római jogászok is, úgy általában a római jog eredetisége és jelentősége, mint az egyes jogintézmények tekintetében más-ként gondolkoznak, mint csak egy évtized előtt

*) Archiv für Papyrusforschung, Leipzig I. 1902. Vorrede.

is (Helle, A görög papyrusok és a római jog, Budapest 1907.)

Egész a legújabb időkig a germán szellem kizárólagos termékének tartottuk a telekkönyvi intézményt azzal a nyilvánossági elvvel, mely az ingatlanokra vonatkozó dologi jogokat harmadik személyek tévedéseinek megelőzése végett közhitelességgel lajstromozza. Az Oxyrhynchos papyrusok között (II. kötet 237. sz.) ismeretett Petilio Dionysia, vagy röviden Dionysia papyrusból tudjuk, hogy ez a telekkönyvi intézmény Egyiptomban már a római uralmat megelőző Ptolemäusi időben virágzott.*) Érdekes, hogy a Balkánon még ma sincs mindenütt telekkönyv, hogy mihozzánk is csak az 50 évében hozták be az osztrákok és hogy Svájc legtöbb kantonjában is csak a múlt év december 10-én elfogadott legmodernebb európai magánjog, a Schweizerisches Zivilgesetzbuch fogja meghonosítani.**)

A papyrusok erősítették meg azt a Mitteis által a 90 években csak tartózkodva hirdetett gondolatot, hogy a római jogászok jogtudomány, mely a Corpus Jurisban ránk maradt, csupán a Rómában virágzó jogásziskola bölcsességét tükrözi vissza, a mely mellett a tartományok külön hazai joga is virágzott, sok tekintetben t a r t a l m i l a g amazt felülmutta, arra hatott és miután a polgári jogot Caracalla az egész birodalomra kiterjesztette s ezzel a római jog egységes uralmát biztosította, ennek dacára

*) Archiv I. 173—199. Kr. u. 186-ból.

**) Prof. Burckhardt, Schweizer Zivilgesetzbuch, Leipziger Ill. Zeitung 1908. jan. 30. 168.

Barkóczy báró esete.

Még a liberális sajtó józanabb része is kénytelen beismerni, hogy a napilapokban bőven ismertett, úgynevezett Barkóczy-ügyet, egy jelentéktelen esetet, gonosz célzattal és felháborító lelkiismeretlenséggel fújták fel országos sérelemmé.

Mert mi is történt tulajdonképpen? Barkóczy Sándor báró, miniszteri tanácsos, a vallás-és közoktatásügyi miniszterium középiskolai osztályainak vezetője, egy polgári házasságkötés alkalmával, ahol tanúképpen szerepelt, a jegyzőkönyv aláírását, törvényadta jogánál fogva megtagadta és az anyakönyves hivatalos helyiségében, a hivatalos ténykedés alatt, bizonyos ideig ülve maradt.

Barkóczy báró korrekt viselkedését, az ő közvetlen felebbvalója, Apponyi Albert gróf vallás-és közoktatásügyi miniszter folyó hó 4-én a hozzá intézett interpellációra adott válaszában, fényesen beigazolta. A zsidó liberális sajtó éktelen lárnyját pedig a néppárt hatalmas és egyöntúti állásfoglalása, egy idétlen gyermek nyöszörgésévé változtatta át.

És ezzel le is zárhatnók az egész ügyet, ha tekintetünket egészen önkéntelenül is nem kellene azokra a forrásokra irányítanunk, honnan ez a lelkiismeretlen hajszá kiindult.

Ezen forrás pedig, a kozmopolita szabadkőműves gettók sötét üregeiben fakad. Onnan indul ki minden gonosz, ami csak ártalmára lehet a vallásnak és nemzetnek. Fáj, nagyon fáj nekik, hogy Magyarországon a kereszténység szelleme meg-meg jelen: fáj nekik, hogy ezt a szellemet nem tudják végképen kiirtani. Rémülődve látják, hogy Magyarországon a beesületesség, férfias karakter, önzéstelen hazafiság és jellemtisztaság lobogóját elsősorban onnan, a kultuszminiszterium palotájának ormárról lengetik. Ezért van az a nagy felháborodás

a közoktatásügyi miniszterium egyik elsőrangú hivatalnoka ellen.

De még egy másik dolog is nagyon bántja a zsidószabadkőműves-demokrata szövetséget. Egy pár év óta, Magyarország minden becsületes eleme kezét fogott a nemzeti kiépítés nagy munkájában. Nehogy pedig ez a felséges munka sikerüljön, a nemzetiségek és zoltánok nemzetellenes működéséhez segítőtársul kell venni a vallási széthuzást, a felekezeti féltékenység tüzes üszkét is. Mert a nemzetietlen demokrata-szabadkőműves bandának, nagyon kipróbált s eddigelé hűségesen bevált segítőtársa volt ez is, a nemzeties irányú munkálkodás megbénítására.

Évtizedek óta figyelemmel kísérjük azt a fájó jelenséget, hogy midőn az ősi fajmagyarság vállvetve, kezét fogva, valláskülönbség nélkül akarna küzdeni a nemzeti nagy ideálokért, akkor ördögi gonosszaggal közeje áll a demokrata-szabadkőművesség Mefisztója az ő utcázó lapjaival, álnok cselvetéseivel s a felekezeti féltékenység felidézésével, megsemmisíti az együttműködés nemes munkáját; harcra állítja a magyart a magyarral, hogy inter duos litigantés, ő, az idegen parazita, vígan lakmározhassék.

Azonban a Barkóczy-féle ügyben, a protestánsok nem állottak kötelnek. Gyorsan észrevették, hogy honnan fúj a szél, s nem akadott közöttük egy sem, aki az interpellációt elérteszette volna, miért is Bródi Ernő, a zsidó-képviselő vállalkozott a gyászos munkára s ama szegyenletes vesszőfutásra, amelyet szerencsétlen szereplésével elődézett.

Örvendünk, hogy így történt! Nagy küzdelmeknek előjele ez! Oly küzdelmeknek, amelyek elébb-utóbb okvetlenül be fognak következni itt Magyarországon, midőn minden keresztény hazafinak kezét kell fognia a nemzetközi szabadkőművesség és egy kozmopolita népség rend-

szeres támadása és tétőfoglalása ellen, ha azt nem akarjuk, hogy idegen legyen a magyar otthon.

+

Arcpirító szegyen.

(O) Mostanában sok szó esik a katolikus sajtó támogatásáról.

Egyházi és kath. jellegű lapjaink kötelességükhöz híven felszinen tartják a mozgalmat. Megvallom őszintén, hogy keveslem az elért eredményt. Mikor az új eszme az újság ingereit is hat s üde lelkek göngyölik ki a mi jelszavainkkal átfont zászót és valamelyes eredményt látok, aggódva kérdezem magamtól: vajon mi lesz, ha zsiabadnak a lélek erői s kifáradnak, kik erőfeszítéssel tartják kezeikben a mi lobogónkat? Mert hát úgy szokott ám lenni, hogy mindig a legmagasabb hangon kezdjük és bizonyos idő multával rekednek a hangszálak. Ne adja Isten!

A kath. sajtószövetség ügyével kapcsolatosan lenne néhány szavam nem annyira az erdélyi kath. táborhoz, mint inkább az erdélyi kath. papsághoz. Ha jól tudom, éppen ennek a lapnak egyik közleményéből olvastam, hogy a közölsdobokai esp. kerületi papság is anyagi és erkölcsi támogatást helyezett kilátásba a kath. sajtóegyesületi mozgalommal szemben s mikor ezt ígerte, nyíltan kijelentette, hogy első sorban az erdélyi kath. sajtót szeretné támogatni, erősíteni és dédelgetni.

A pusztai jegyzőkönyvi határozat előtt is megemelem kalapomat. Hiszen ha panaszkodik a magyarországi katolicizmus, hogy tengődés a kath. sajtó ügye, az erdélyi könnyvet hullathatna, mert itt a kath. sajtónak a pártolásból, a felkarolásból még a morzsa sem jár ki. Egyetlen kath. hetilapunk a „Közművelődés.” Nézzünk szét az erdélyi parochiakon, tekintsünk be a

azután is föntartotta magát, mint a tartományok népjoga.)*

Ma már világos a papyrusok adatai alapján a Hellenizmus egyetemes hatása a római birodalom, főleg annak keleti felére nemcsak általános kulturális, hanem különös jogi szempontból is. Ma a görög jog befolyását a római jog fejlődésére helyesebben tudjuk megítélni, mint a mult század végén.

Az ókor gazdasági életét Rodbertus és Bücher után (Die Entsehung der Volkswirtschaft) általánosan a terménygazdaság uralkodókorának szokták jellemezni, a melyben a falvak formája tulnyomó részben vagy teljesen pénz nélkül bonyolítottatik le, a melyben minden ház a maga rabszolgáival független önálló gazdasági egészet képez, a melyben a gazdasági életet a ház izolált gazdasága (autokkia tou oikou) uralja. Az egyiptomi papyrusok felvilágosítanak, hogy a Kr. u. IV. századik legalább is a birodalom ezen részében fejlett pénzgazdaság divott, a melyben még az élelmiszereket és a szabadember munkaerjét is pénzen vették,** sőt még a dajkáknak is készpénzfizetést adtak.

A birodalom egyetemes hanyatlásával a IV. századtól kezdve a terménygazdaság ismét előtérbe kerül, sőt mind erősebbé lesz a szakértők meggyőződése, hogy a római világbirodalmat jó részben ép a terménygazdaság vezette a bukáshoz, mert olyan hatalmas politikai szervezet ilyen fejletlen oekonomiai alapon természetesen nem nyugodhatik és csak erővel

*) Mitteis, Reichsrecht und Volksrecht, Leipzig 1891. Vorrede.

**) Sakakiri papyrus a Kr. e. III. századból. Mitteis, Aus den gr. P. U. Leipzig 1900. 25.

tartható fönn; hogy Rómában erősebb volt a a politikai organizáló erő, mint a fejlődés tartalmi feltételei. Talán nem esalódom, ha ugyan-e viszonyt megjújulni látom a katolikus politikában. Bennünk nagy az organizáló erő, a lelkiismeret feletti uralom erre a célra kitünően felhasználható ott is, hol nincs meg a szükséges t a r t a l m i a l a p hozzá, s így bekövetkezhetik az az eset, hogy a katolicizmus korábban jut politikai szervezethez, mint olyan gondolatokhoz, melyekre a XX. század politikáját építeni k e l l.

No, de ez nem papyrus. Csak évezredek multán fogják lapjainkat így kitüntetni.

Az érdekességeket hosszasan ismertethetném, mert valóban van mit.

Legyen elég azonban leszögezni annyit, hogy a római jogtudomány századvégi apathiáját a papyrus orvosság megszüntette s ma megint forr, pezseg az élet a romanistákban.

Csak a gondolat teljességeért jegyzem meg, hogy ugyanakkor, mikor a papyrológia váltást hozott a római j o g t ö r t é n e l e m n e k, a társadalmi fejlődés mélyebb tanulmányozása modern jelentőséget is kölcsönzött a római jog tudományának. A törvénykönyv és bíró viszonya körül egész Európában megindult, gyakorlati és elméleti szempontból egyaránt fontos kutatások folytán mind tanulságosabbá lesz a római jog kifejlődése és a kutatások s az azokkal par excellence foglalkozó legmodernebb jogi iskola (freie Rechtsfindung libre Escherche scienti figue, szabadjogi irány) befolyásával a római jog a XX. században, dacára a modern Codexeknek, új receptió előtt áll. A XIV. században tartalmát re-

cipálták Európában, ma az abban megnyílatkozó fejlődési szabályokat veszik át.

Ha farsang nem volna, így folytatnám tovább a kedves olvasók roppant boszuságára. De lássunk már egy kis népszerű és mulatságos dolgot is. Ennek sines híjjával a papyrológia.

Ami e komoly studiumnak farsangi jelleget ad, az az a minden esetre komikus körülmény, hogy a híres és országvilág bámulta papyrusok jó részben a régi egyiptomi szemétdombok (kómkok)-ból kerülnek elő, hogy a híres papyrológia szemétdombokon aratja diadalait.

Az egyiptomi régi községek és városokban, mint sok helyütt Keleten, az volt a szokás, hogy a lakosok a szemetet nem udvaraikon gyűjtötték össze, hanem a falú vagy város körül halmozták föl. Ez a szokás a hosszú évszázadok alatt egész szeméthegeyeket emelt a különben meglehetősen egyhangú vertikális és horizontális tagoltságú vidéken. Tíz, husz, harminc méter magas szemétdombok emelkedtek így mindenféle vulkanikus vagy neptunikus erő közreműködése nélkül.

Nem érdekes, hogy vannak geológiai formációk, melyek az ember alkotásai. Ilyen geológiai alkotások Egyiptom és szemétdombjai.

Természetesen a geológus hiába kutatja a formációkat, nem talál benne anyagot a geológia számára, ha csak a rárakódott földben nem. E dombok geológusai a historikusok, a papyrológusok, egyptológusok s ha egyszerűen akarjuk kifejezni, a szemétdombológusok. Ha van piéológia, miért ne lehetne szemétdombológia? Egyformán jogosult szóképzések.

De mi is az a szemétdomb?

(Folyt. köv.)

kápláni, kántori és tanítói lakásokba s mondjuk ki minden tartózkodás nélkül, hogy a jó ízlésnek hiányára vall, hogy egyetlen lapunk is hiányzik nagyon sok asztalról, melyre a kenyér az erdélyi katolicizmusnak vagyonából, vagy a kath. lakosság kötelees adományából kerül. Csak ezért és nem egyéb okból írtam pár sorom homlokára, hogy „Arepítők szegényen.“

Jó uraim! Ez nem kiszólás, nem is irodalmi mezbe öltöztetett durvaság, hanem csupasz való.

Ezt nem menti a személyes érzékenység, nem teszi jóvá egyeseknek az a nagyképű kijelentése, hogy a mi lapunk nem volna eléggé változatos és élénk a mi guszatusunk javára. Mert tessék elhinni, hogy egy hetilapnak összeállítását nem nehéz, ha lelkes gárda környezi a szerkesztőt, de nincs lelket jobban őlő munka, mintha a szerkesztő egymaga kénytelen az erdélyi katolicizmus javára szellemi favágónak beállni. Nekem is, másnak is az az ideánk, hogy ami kis lapunk az erdélyi katolicizmusnak öröklője és egy-egy heti életének hű tükré legyen. Ha nem lehet azzá, fejjünk hulljon a vád, mert csak néhány ember s az is hébe-korba keresi föl a szerkesztőséget. Bocsaratot kérek kijelentésemért, de már pártolásoknak el nem ismerhetem, mikor egyik-másik csak azért kopogtat a szerkesztőség ajtaján, hogy valami előnyös eseményt a személyi hírság javára meggyújtott tömjén illata között nyújtson. De a minék nincsen személyes háttere, hol nem lehet sejtetni a bokros érdemeket, mindazt elnyeli a minket környező szürkeség.

Vegyük azonban más szempont alatt a mi esetünket. Mióta a Közművelődést olvasom — van már ösz hajszálam is — többször cserélt szerkesztőt. Mindenik egész szívét, teljes lelkesedését, nyugalmából kiszakított óráit önzetlenül adta oda az idegölő munkának. Seylla és Karibisz között indult a hódító útra. Ennek elismerést juttatott, de úgy, hogy másnak irigységét fel ne ébressze. Elhallgatta amaz a dolgot, hogy senkit ne bántson s míg mi kényelmesen futottuk végig a kolumnákat, a szerkesztő ismét íróasztala fölé hajolva irt és tépelődött, hogy a jövő heti lapot is megtöltse. És mi ami egyházmegyénk eme kiváltságos tagjaival szemben bár egyetlen esetben is röttük-e le az elismerés adóját, a hátát?

No, de ne rekrimináljunk. Mi erdélyiek hamar megneheztelünk a nyílt szóért, s ha most is meg nem előzöm egyeseknek naiv hitét, azt fogják mondani, hogy e rövid kirohánás a szerkesztőség javára történt. Mentsen Isten! Nem, hanem a Közművelődés javára. Ezt az ügyet nekünk is felszínen kell tartanunk. Attendite mortales! De vestra re agitur! Az erdélyi katolicizmus büszkesége, ha haladhatunk; a mi arepítők szegényünk, ha stagnál a mi állapotunk. Most csak szives megszívlelést, jóakaratot kérünk. Később a módozatokkal is előállunk. Hol a mi jó pásztorunk törí az utat és emberfeletti erővel gurítja szét a lelki és szellemi élet akadályait, ott nem lehet télen a nyáj sem. Munkára hát! Az erdélyi katolicizmus javára fonja össze lelkeinket a teljes odaadás.

Végezetül egy praktikus tanácsot. Aki újságírással foglalkozik, tudja, hogy mekkora mértékűt kell áttekintenie a szerkesztőségnek. Megtehetné mindenki fáradság nélkül, hogy minden a mi ügyünkkel kapcsolatos dolgot, — ha mindjárt nyers állapotban is — beküld a szerkesztőség címére. Ez is nagyban megkönnyítené fáradságos munkáját. Legalább válogathatna s az innen-onnan kapott sok apróságból kijön a mi egyháztunk változatos képe.

A por.

Egyiptom gulái, Cairo márványai, dómok szökellő ivéi, temetők besüppedt hantjai hamvakat őriznek, maroknyi port rejtegetnek. Korona, bíbor, szépség, erő, fény, csillogó gyöngyök, s ragyogó szemek porát. Világ hiú pompája által elvakított ember állj meg! Egyházad ajkáról komoran szól az örök igazság: „Emlékezzél meg, hogy porból lettél és porrá leszel!“ Ész, tudomány, hírnév, küzdelem, szenvedély és öröm porral vegyülnek, a porba hullanak: „in pulverem revertentur.“

A nagy Teremtő, ki a porba életet lehel, s a szeplőtelen lélek zománcával vontá körül, ki felruházta, mint a mezők liliumát, felöltöztette, mint a gladiatort, ki a hitnek világával magas légkörbe vontá, in qua hora nescitis, int a csillogó pornak, s a porszem le hull, a porszem elsőtétül, visszater helyére, a honnan vétetett.

„Az ember élete pillanat.
Az Úr örökre megmarad.“

Nézd, csillagok miliárdjai keringenek a por felett. Newton, Kepler, Fényi, Flammarion levett kalappal, imát rebegő szívvél szemléli. Nézd a virágok tarka tengerét. Linné lángelméje nem bírja összefoglalni, szeretni, csodálni. Hullamba törnek a szél előtt, illattal töltik a légkört, s a por fölöttük egykedvűen tapos. Nézd a kis bogárkák, az erős állatok, e néma, hű és igaz szolgálak, mint engedelmességek, mint törekszenek, miként mozognak, sűrűnek-forognak. De mindannyinak egyenkint és összesen kiszabva bőlesen, visszavonhatatlanul a vég, a határ. Elcsendül az óra, melyben a por ismét porrá leszen, s forgásában megáll a nagy világtengely,

„Forog-forog a sok kerék,
S megáll, ha int az Úr: — elég!“

Keverd vízbe a port, taposd szét: sár, agyag a neve. De alkoss formát a sárból, tisztogasd meg parányait hófehérre, köss atomot atomhoz szilárdan, égesd át forró tűz melegével, préselj bele fényt s a porszem mint drágakő, ékszer áll az erő műhelyében.

A por, melyet embernek neveznek, amaz első bukás után az éden kertjében, hánszor lázadt kevélyen, hánszor sérté Teremtőjét. Hánszor bukott, hánszor megaláztatott, hánszor elhomályosult és tétetett a sárral egyenlővé!

De felemelkedett. Volt a mi felemelje s megtisztítsa.

A hit erőt adott a pornak. A kereszt fénye áthatotta, a keresztén kisenvedett Üdvözítőnek vére minden bukás után új életre keltette, a port ismét gyönggyé tette. Rányomult e porra a szentkereszt jele, trónjára, homlokára, szívére, künyhőjára, sirhantjára lépett diadalmas fényével hirdetve, hogy e por feltámad, e por az Istené, az örök Atyáé.

A keresztnek Golgota ormáról ragyogó myszeriuma port porhoz vonzott, atomot atomhoz kötött, embert emberrel egyházzá egyesített, megszépített s megneemesített.

Előre hát! E porszemben az Isten védő keze nyugszik; e porszemben az Istenember vértől ragyog, e porszemben az örök Isten lehellete él. Az a por, az a maroknyi ember, mely házánk künyhőiben vesztegel, ne legyen sár, melyet minden helóta lábbal tapos, hanem legyen dicső, a vallás tüzeiben tisztított, égetett gyöngy. Akarjuk, kívánjuk, kérjük, sürgetjük, hogy újra megneemesüljön, felemelkedjék, tiszta drágakő legyen a por a teremtés koránáján; átvisszük, hogy a kereszt vallása ne csak jel legyen, hanem érzés, értelem, cselekvés, forrás, melyből az élet fakad.

Országunk talpkövei a kereszt törvényein nyugszanak. Vallási s erkölcsi törekvéseink össze-

esnek a legfőbb honfiszteret céljaival. Hazzszereget s vallás nekünk: egy. Egyiket sem áldozzuk, nem tudjuk áldozni a másikért.

Népet rontó elemek, nemzetbontó szövetségek, s te hiszékeny, Istenedhez hűlten por, lesz még egy nagy ünnep, lesz egy búnbánati nap, melyen a teremtő lesújtó ajkairól hallani az örökké megalázó igazságot: Humiliate capita vestra!“

— i — s dr.

H I R E K.

— **Személyi hírek.** Hosszu László lugosi püspök úr öméltsósága két napig rokonai körében, városunkban időzött, mely idő alatt látogatást tett püspök úr öngyméltsóságánál is.

Lollok József lazarisza alya, ki Nagyszébenben a szentferencendi nővérek vezetése alatt lévő tanítóképezde és polgári leányiskola növendékeinek szent gyakorlatokat tartott, — e hó 5-én érkezett vissza kegyelmes főpásztorunk vendégszerető házához. — Nehány napí pihenés után, a szent nagyhét 3 első napján a központi papság részére három konferencia beszédet fog tartani a püspöki kápolnában.

— **Szentseginmádas.** A gyulafehérvári oltáregylet tagjai, folyó hó 5-én, a hónap első vasárnapján, az igralmas nővérek templomában, szentseginmádasal egybekötött isteniszteleten vettek részt. — Délelőtt 10 órakor Ujfalusi József dr. apát-kanonok úr ünnepélyes szent misét celebrált, delután pedig Vass Albert dr. theologiai tanár, a nála megszokott szónoki lendülettel és nagy tudással beszélt a böjti szent időről, mely legalkalmasabb arra, hogy a keresztény megemlékezzék Jézus Krisztusról, ki a nehéz keresztet hordozta, s ezen példából tanulja meg ő is az isteni gondviselés által reá mért keresztet türelmesen hordozni. A templomot mindkét alkalommal, egészen zsufolásig megtöltötte az áhítoaskodó közönség.

— **Sóothy Gyula** papnevelőintézeti lelki igazgató, lapunk felelős szerkesztője, és az erdélyi oltáregyletek igazgatója, mult hó 30-án Brassóba utazott, hogy ott az oltáregyleti tagoknak lelki gyakorlatot tartson. Brassóból tovább utazik és Szepsiszentgyörgyön folytatja áldásos működését, hogy ott is, a lelki élet megkedveltetése és az igazi kath. öntudat ápolása által, egyházunknak hasznos szolgálókat tegyen.

— **Szentgyakorlatok.** Főtisztelendő Kulcsár Antal Jézustársasági alya, folyó évi március hó 25-től április 1-ig, a csiksomlyói főgimnáziumban szent gyakorlatot tartott, a melyben tanárai vezetése alatt, a főgimnázium és tanítóképzőintézet ifjusága vett részt. — Szentgyakorlatok után, mindkét intézet növendékei, mély áhítoaskodással el husvéti szent gyónásukat és járultak az Úr asztalához.

A székelyudvarhelyi főgimnáziumban Vargha István Jézustársasági alya tartott szentgyakorlatot, március hó 28-tól április 1-ig, a mely után, a férfiak kongregációja szintén szentgyakorlatot tartott, a nagy tudományú alya vezetése mellett, aki innen Brassóba utazott. Itt április 2-től 5-ig a gimnáziumi ifjuság, 5-től 8-ikáig pedig a szentferencendi nővérek vezetése alatt álló polgári leányiskolai növendékei részesültek a lelki megtisztulás örömeiben. A fáradhatlan lelkiatya Brassóból Erzsébetvárosra utazott és itt április 8-tól 11-ig maradt az állami főgimnázium rom. kath. vallású növendékei között, hogy velök is éreztesse, mily édes az Úr azoknak, kik tiszta szívvél közelednek hozzája. Ezen intézetekben példás rend és mély áhítoaskodás tükröződött vissza mindenfelé s a szentgyakorlatokon részt vett tanárok és tanítók lé-

lekben hálát rebegetek Istennek, hogy oly főpásztort állított az erdélyi egyházmegye élére, ki semmi áldozatot nem kimél akkor, midőn a lelkek megmentéséről van szó.

A gyulafehérvári papnevelőintézetben, e hó 12—16-ig, szintén Vargha István atya fogja a szent gyakorlatot tartani.

A gyulafehérvári kath. férfiaknak, főtisztelendő Kulesár Antal Jézustársasági atya, f. hó 7. 8. és 9. napjain, este 8 órakor az irtalmas nővérek templomában, nagyböjti lelkigyakorlatot tartott, a melyen igen sokan vettek részt. Püspök úr öngyarméltósága értesítés gyanánt, a következő meghívót bocsájította ki: D. a J. Kr! Minden katolikusnak a husvéti sz. ünnep közeledtével az Úr szent testét megtisztult lélekkel kell magához vennie, ha Krisztus Anyaszentegyházának élő tagjai kíván lenni. Hogy ezen fontos, lelki kötelességnek a kellő előkészülettel tehessünk eleget: ft. Kulesár Antal Jézustársasági atya f. április hó 7. 8. és 9. napjain este 8 órakor az apácák templomában megtartja a nagyböjti lelkigyakorlatot, a melyre a gyulafehérvári kath. férfiak ezenel szeretettel meghívom. A közös sz. áldozás a fájdalom Szűz ünnepén ápr. 10-én lesz reggel 7 órakor ugyancsak az apácák templomában. Gyulafehérvár, 1908. ápr. 6-án. † Gusztáv Károly s. k. erdélyi püspök.

— **Husvétii gyónás.** A hegyaljai esperes kerület papsága, kántorai és kántortanítói, folyó hó 7-én, kedden, végezték el a husvétii gyónást. A szent beszédet Imets F. Jákó, rudinai apátkanonok, főesperes tartotta.

— **Igazgatótanácsgyűlés.** A nagyhet miatt, az erdélyi róm. kath. Státus Igazgatótanácsa, rendes havi gyűlését, folyó hó 11-én fogja megtartani.

— **A státus jószágigazgatója.** Ezen állásról az őszi státusgyűlésen fognak véglegesen intézkedni. Addig is, az Igazgatótanács érdemes és fáradhatlan munkásságú alelnöke, méltóságos Beldi Ákos gróf úr, a Státus tisztikarát oly módon szervezte és munkakörét aképen osztotta be, hogy ez által a jószágigatói állás a végleges döntésig pótolva van.

— **Az új igazságügyi palota.** A gyulafehérvári igazságügyi palotának építkezése annyira előrehaladt, hogy még jelen év, augusztus hónapjában, az új épületbe be lehet költözni. Ezen építkezés által, Gyulafehérvár városa, egész épületesoporttal lett szebb és gazdagabb.

— **A gyulafehérvári r. kath. főgimnázium tanári kara és ifjúsága folyó év április hó 10-én (pénteken) délután 1/6 órakor szünelőadást rendez, a gimn. tornacsarnokában, az ifj. segítőegyesület javára. Belépő-díj: első hely 1 kor. 40 fillér, II. hely 1 korona, állóhely 60 fillér. Felülízetések közönnettel fogadunk és hirtalig nyugtázunk. Jegyek előre válthatók Papp György főtéri üzletében, a gimn. igazgatói irodában és közvetlen előadás előtt a pénztárnál. Szinre kerül: A teköző fiú. Zenés színjáték 4 felvonásban. Irta: Madarász Floris. Személyek: Ruben, előkelő birtokos Gosen földjén Feketics József VIII. o. t. Abiud: Azael fiai, Jovanovics Zoltán VIII. o. t. Müller János VIII. o. t. Eleázár, öreg zsidó Vorbuchner Adolf VII. o. t. Amenophis, egyiptomi ifjú Székely István VIII. o. t. Bochoris, főpap Memphisben Tallos János VIII. o. t. Mathan, öreg pásztor Beszteri János VII. o. t. Thara, egyiptomi koresmátos Feldmann Artur VIII. o. t. Phares, arató gazda Rubennél Rózsa Károly VII. o. t. I. II. III. egyiptomi ifjú: Karda Ferenc VII. o. t. Réty János VI. o. t. Orosz József VI. o. t. I. II. III. pásztor: Elekes Győző VII. o. t. Tompek János**

V. o. t. Veress Gyula V. o. t. I. II. egyiptomi rabszolgá: Schiszl Károly VIII. o. t. Nagy László VII. o. t. Remete Rejőd Tibor VII. o. t. I. II. egyiptomi pap: Glückseel Rájnhárd VIII. o. t. Oelberg Ernő VII. o. t. Ruben pásztorai: Grohs Károly VI., Nagy Sándor, Folbert Károly, Ūrmősi Zsigmond V., Jäger L. III. o. tanulók. Egyiptomi népség: Deák Ödön VIII., Ákontz Ernő VII., Muresán Pompilius VI., Kováts Sándor, Körösi László, Kolombán Kálmán Lobontiu József, Róka Sándor, Szávu Jenő, Schuller József, Vilhelm Tibor V., Eröss I. I. o. tanulók. Az énekkarban közreműködnek: Gróf Lajos, Pál Gy., Fejér M., Resch R., Rébel F., Lengyel I., Barbácsi I., Stein J., Koluza I., Székely Gy., Koller Gy., Kuti A. tanulók. Történik az I. és IV. fv. Ruben udvarában, a II. Memphis határában, a III. a pusztában.

— **A csiktaplocai új plebániális lak.** Csiktaploca községe új paplakot és melléképületeket épít, — tehát az új plebánia, új paplakot kap. A költségeket 26,130 kor. 70 fillérben irányozták elé. Az építkezéseket még e nyár folyamán meg fogják kezdeni, hogy minél előbb be is fejezhessék. Az az új lakás, új lelkész fog falai közé befogadni. Nekünk alapos reményünk van arra, hogy ezen jól javadalmazott állásra, a hívek választása és a kegyelmes főpásztor kinevezése, oly egyént fog helyezni, a kinek tudománya, seplőtlen papi élete, férfias jelleme, méltó lesz a hívek bizalmára, a főpásztori kegyre és a ki a kath. egyház magasztos eszméit, a hívek lelki üdvét, lankadatlan munkásságával elő fogja mozdítani.

— **Erdőégés.** Gyulafehérvár város Pappataka nevű erdejében, az elmúlt napokban, nagyobb mérvű tűz pusztított. Nem elég az, hogy a kellő ellenőrzés hiányában, azok a rövid nyelvű baltával felfegyverkezett fatolvajok, telen-nyáron irtják az erdőket, most már a tűz is megkezdte munkáját. Az sem lehetetlen, hogy egyik pusztító elem a másiknak kezére játszik, mert így a zsákmányt könnyebben meglehet kaparítani.

— **Méhészeti tanfolyam Kolozsvárt.** Az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület” a Földmívelésügyi m. kir. Miniszter Ūr Öngyarméltóságának 21193—1908. sz. magas engedélye alapján az egyet házsongárdi telepén az 1908. év folyamán három időszakú méhészeti tanfolyamot fog tartani a következő beosztás mellett: május hó 16—31-ig földmives kiszgadják, június hó 14-től 27-ig a telkészek és július hó 6—19-ig a néptanítók számára. Céljuk ezen tanfolyamoknak, hogy az azokon résztvevők a méhtenyésztés elméleti és gyakorlati ismereteit elsajátítsák, valamint, hogy a méhkaptároknak és méhészeti segédeszközöknek házilag való elkészítését is megtanulják. Minden egyes vidéki tanfolyamhallgató annak tartama alatt és pedig a földmives kiszgadják napi két korona, a lelkészek és néptanítók napi 3 korona segélyben fognak részesíteni. Minden egyes tanfolyamra 20—20 hallgató vétetik fel, kik kötelesek úgy a délelőtti, mint délutáni előadásokon pontosan megjelenni. A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy folyamodványukat, melyben a foglalkozásuknak megfelelő tanfolyamra való felvételüket kéri, az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület” Elnökségéhez Kolozsvárra címezve, a földmivesek községük ajánlatával ellátva legkésőbb április hó 25-ig, a lelkészek és néptanítók pedig felelet hatóságuk után legkésőbb május hó 25-ig nyújtsák be. A mennyire a tanfolyamokra elegendő számú földmives, lelkész vagy néptanító nem folyamodna, azon esetben más foglalkozásuk kérvénye is figyelembe lesz véve s a létszám azokból fog

kiegészítettetni. Kolozsvár, 1908. március 28. Az erdélyrészi Méhész-Egyesület Elnöksége.

— **Felső légzőutak katarrhusai és köhögés ellen a „Sirolin-Roche” segít.** Tartalmazza a rég bevált creoset-szerek összes gyógyhatásait. Nem izgat és teljesen méregtelen. A mellett pedig oly jóízű, hogy hónapokon át szívesen használják. Gyógytárakban kapható.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **Az Egyházi Közlöny** (szerkeszti Gerely József) XX. évf. 14. számának tartalma: Vezércikk: Dr. Gallovich Jenő, Keresztény feminizmus. — Egyetemes egyház: Pápai kinevezések. — Az új konstantinápolyi apostoli delegátus. — A pápa a linericki püspöknek. — A genauai katolikus kongresszus. — „Casa di studio”. — Hogyan fizetik a szocialisták szónokait. — A francia modernisták köréből. — Eltiltott francia lapok. — P. Ruten, a munkás szerzetes. — Angol-római unió. — Az amerikai ruthének bajai. — A Wahrund-ügy a bíróság előtt. — A kultuszminiszter az elemi oktatásról. — A kongrua-kérdés bolygatása — A szerb püspökök konferenciája. — Az erdélyi egyházmegyei zsinat előkészítése. — A szabadkőművesek kongresszusa. — Időszervi kérdések: Egy felvidéki. A püspökök és a katolikus organizáció. (I. A.) Mikor kötelező a Leó-imádság? — Egyházi arcképek: H. D., Csintalan József †. (Képpel.) — Szélgjegyzetek: A plebánián. (Beszélgetés a hitről.) — A hét krónikája. — Irodalom: B. Zs., Alleram Gyula, Seneca erkölcsbölcsélete. — A hét világirodalmából. — Közgazdaság. — Személyi változások, hírek és apróságok. — Memento. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Esterházy-utca 15.

* **A „Kis Pajtás”** (Szerkeszti: Csöppike Csanika) 32-ik száma a következő tartalommal igazolja életrealitását. Szorgalmas kis pajtás. (Vers.) Hortobágyi Józseftől. — Hóvirág. Irta: Rabolt Margit. — Kis ibolya. (Vers.) K. Alántól. — Lila. Irta: Kozma János. Harsányi Gyula rajzi. — Nem illik az étkezésnél. (Vers.) Dettó. Vászárfa. (Egész oldalas humoros kép.) — Kulya-macska barátság. (Oldalas kép.) — A hattyú és a hazug fiú. Irta: Michnay Gyuláné. — Gyermekehírek. — Mulattató. — Aranykalász. — Játék. Katonásdi. — Tudomány-Csöppök. Mutatvány színes gyűrűkkel. — Fejtörők. — Csöppike Csanika postája stb. Az eleven, kedves ujság valóban páratlanul álló kedves gyermeklap, amely sok-sok örömet szerez az apró gyermeknépségnek. Ára egész évre, szept.—június 30-ig 6 kor., felévre febr.—júniusig 3 kor. Mutatványszámot ingyen küld a szerkesztőség. Megrendelhető: „Kis Pajtás”, Budapest, VII., Thököly-út 16 cimen.

Kenyérkereső gyermekek.

Nem a mi kis rikkancunkról esik a szó, — hiszen igaz, ő is hozzákezdett már a kenyérkeresés nehéz munkájához, de föltétlenül nincs rászorula. Kenyérkereső gyermek elég van a gyárakban is, de ezek sem szerzik még a „mindennapi” kenyeret, talán csak segítségül szolgálnak ebben szüleiknek; ezekről sem szölok. Azok a gyermekek állnak előttem, kiknek gyenge vállaira már az egész élet súlya ránehezedett, kik gyermekek még s nem tudják még, hogy mi az a gyermekvilág. Miért? Mert rájuk szakadt már a sanyarú élet minden nyomorúságá-

val. Gyermekük még s nem tudják mi az a játek. Miért? Mert nekik kenyeret kell keresni, nem is csupán a maguk számára, hanem családjuk számára is.

Oh, de kétségbejött azt még elgondolni is, hogy egy 8—9 éves gyermek azért virrad verőfényes napra, áldott tavaszi életre, hogy megkeresse botját, egyik végét világtalan anyjának kezébe adja, másik végét maga megfogja s vezesse anyját egyik kaputól a másikhoz délig, hogy összegyűjtőgessék a délebedet, azután folytassák ezt a kenyérgoldulást vacsoráig. Mit csinálnak egyebet? Melyik dolgozzon, a szerencsétlen vak anya-e, vagy az ártatlan kis mártír?

Ez az egyik kenyérkereső gyermekem Udvarhelyi járogtató házról-házra. Ha valahol az út szelén aprógyermek játszadoztak lármás örömmel, őt is küldte az anyja játszani; mit játszon ő, őt senki sem tanította játszani. Minek örüljön, nevéssen ő, — a gondtalan életnek? Hisz neki még mindennapi kenyér után kell néznie. Tovább tipegett hát anyja előtt örömtelenül, fásult lélekkel.

A másik kenyérkereső gyermek nem is csupán anyja számára, hanem két kis testvére számára is szerezte a falatot. Csikorgó téiben állított be egy intézetbe s valami segítséget kért. A növendékek megszánták, adtak neki ételmelet is, mert már 24 órája nem evett. És nem ette meg az ételmelet; becsomagolta s kabátja alá akarta dugni.

Miért nem eszel hát kis fiú? Miért, két kis hugom van ottanon, azok sem ettek már 24 órája, azoknak inkább kell. S nehéz könyesepp hullott az alamizsna falatra. Szegény, szegény gyermek. Koldulásból kell eltartania magát s két kis hűgát, maga a hidegben, hóban egy szál nyári ruhában, szakadozott fuszkekliben, cipőben.

S hát a harmadik, negyedik és ki tudná hány van még ilyen apró kenyérkereső!

Hát miért járnak ezek házról-házra, céltalanul, miért kopogtatnak minden ajtón olyan reménytelenül! Miért nem mennek ezek, ha már egyszer koldulni kell, biztos reménnyel valamelyik ház ajtajára. Miért nem egyesül 2—3 vagy több család, hogy az ilyen szegény teremtesek biztosan megtalálják nap-nap után náluk a maradékot?

Ezt kívánna a keresztény szellem. Egy város erkölcsi érzékét jobban mutatja egy-egy ilyen csendes tény, mint a lármás egyesületek, mert azokban a tett legtöbbször a jószándékba és lelkesedésbe vész. De még kulturánkat sem abból fogja az utókor megítélni, hogy hány kutyát tudunk felöltöztetni az ablakba ültetni, még báli programjainkból sem.

A szociális működés sem abban áll, hogy a szociális egyesületekben numerálunk. Aki egy talicskásnak szerszámára feltesz egy lehullott téglát, az több szociális érzéket mutat, mint az, ki társadalmat megváltó eszméket komponál, bár maga úgy áll a tett előtt mindig, mint a parabola egerei a csengő, illetve a macska előtt.

Egyik kenyérkereső gyenge teremtest egy gazdag konyháról — hol valami maradék hús után esengett, azzal küldték el, hogy a maradék jó a sertéseknek is! Pfu!

Hát mit nevelünk mi ezzel annak a gyermeknek lelkében? Hálát, kegyeletet, megbecsülést, becsületes érzelmeket? Ha van osztálygyűlés, ezzel építjük azt, melynek aztán semmiféle társadalmi szervezkedés sem fogja útját állani, mert ez jórészt külső értékű, az pedig a lelekbe marja magát. Ne kutyákat öltöztessünk tehát, hanem árvaakat, szociális érzékünk ne deklamálásokban nyilatkozzon, hanem kenyeret adó tettekben.

Hozzászólás a papi nyugdíjalapszabály módosításához.

Vettük az alábbi sorokat:

Espereskerületenkint tartandó tavaszi koronagyűlésekben, — tudomásom szerint — a papi nyugdíjintézet alapszabályainak módosítását is tárgyalni fogják. Helyes. A nyugdíjösszeg megállapítását a szolgálati évek szerint akarják rendezni. Méltányos.

Ezen fokozatosan növekedő nyugdíjösszeg megállapításánál, az államnak a nyugdíjazásnál követett rideg eljárását utánozni nem szabad. Ez szeretetlenség, de még igazságtalanság is lenne. Nem lehet 1—10 éves szolgálati időre 1000—1200 korona nyugdíjat megállapítani, mert ez összeg az évi 40 korona növekedéssel csak a 20-ik szolgálati évben érne el a papság 80, talán 90 százaléka által biztosított 1600 korona nyugdíjat. 1—20 évi szolgálati időközben, a tagdíjak befizetésével, szerzett jogot elkövetni nem szabad, mert igazságtalanság. E kérdést tehát e szerzett jog respektálásával és egyedül és föltétlenül a felszenteléssel egybekapcsolva congrua sustentatio elve alapján lehet és szabad tárgyalni. A „congrua sustentatio“-ra ma, mert 10 év óta a megélhetés 30—40%-kal megrugdult, — föltétlenül 1600 korona kell, ennél kevesebbről beszélni szeretetlenség.

Kik azok, akik 1—10, vagy 1—20 évi szolgálat közben kénytelenek magukat nyugdíjaztatni? Nem csendes nyugalomra vágyó, hanem talán legsúlyosabb betegségben sinylődő testvéreink, kik kápláni, vagy 1600 koronás lelkeszi fizetésből ezeket nem tehettek takarékba s mégis költséges szanatóriumi, fürdői, vagy más gyógykezelésre szorulnak. Lehet e ezek részére ma és a következő 10 évben 1600 koronánál kevesebbet — fentiek alapján — megállapítani? Az állam beszélhet így: „ennyit szolgáltat, ennyit kapsz, aztán lássad, mit csinálsz”, — de mi nem, Krisztusban testvérek. A 20 éves szolgálatától az 1600 korona mennyivel növekedjek évente, a szükséges összeg pénzügyileg hogyan biztosítható, lehet csupán a koronagyűlésekben a megbeszélés tárgya, mert 1600 koronát az egyesület most is megbir, pláne egy kis tagdíj felemeléssel.

Kisegítő-alapra számítani nem lehet, mert sok, talán 70 pap és kántor fizetését alapítvány-szerűleg, mint 1869—70. körlevélből kitűnik, — abból kapja. A kamat nem eshetik? Fizetés-rendezés nélkül ez alapra nem számíthatunk. Ad vocem! Nem kellene-e az 1600—1700 korona fizetésből élő államsegélyes testvéreink ügyét is szóvá tenni. Dixi etc.

Illyei.

Tervezet

az erdélyegyházmezei papi nyugdíjintézet alapszabályainak módosításához a felcsiki esperes-kerület részéről.

(Vége.)

16. §. A tagsági díjakat az erre a célra kiállított és a nyugdíjintézetől hivatalos borítékban 1/4 évenként kapott befizetési lapon (cheque-számlán) közvetlen az alapelvező gondnoksághoz minden tag negyedévenként önmaga fizeti be, s postai bevényt megőrizve s az ősi koronagyűlésen az esperesi hivatal előtt felmutatva, ennek alapján a könyveskében is igazolattatik a befizetés. Hátralekösök ellen kétszeri felszólítás után per indítandó. Aki ekkor is makacsodik, azt sújtani kell az adós papokra fennálló szabályrendeletekkel, s legelső esetben a nyugdíjintézetből zárássák ki.

A 17. §. jelenlegi alakjában megmaradhat ugyan, csak az első bekezdés két utolsó sorát kivánjuk módosítani, mert annak értelmében, ha valamelyik paptárs a előtt a folyamodó nem grata persona: ki van téve annak, hogy nyugdíjaztatása az ellenszenvén hajótörést szenvedjen. Mondassék ki, hogy a kerületi papság felénel egygyel nagyobb többsége a nyugdíjaztatást megszavazhatja és dönthet e tárgyban. Továbbá a 35 évig szolgált pap, ha nyugdíjba akar vonulni, ehhez ne legyen szükség sem orvosi bizonyítvány, sem a papság hozzájárulása. Tekintettel ugyanis arra, hogy a 35 éves pap már a 60-ik életévében van s feltehető, hogy 35 éves papságát a lelkiismeretes munkásságban töltötte el; méltán vonulhat nyugalomba annál is inkább, mert tapasztalat szerint a 60 éven felüli ember s így maga a pap is, testileg-lelkileg már elváltott, összerongálódott, minélfogva könyvebben hagy mindent, s így csak az utód tudja azt az anyagi és lelki kárt, amelyet okozott az előregedett előd. Minden esetre tisztélet legyen a kivételeknek, kik idős korban is, ha fiatal erőt, munkakedvet éreznek, — ha küldenék, úgy sem vonulnának nyugalomba és így a nyugdíjat sem veszik igénybe.

A kinek azonban sem munkakedve, sem tehetsége nincsen a sikeres működésre, azt 35 éves korában már nyugalomba kell engedni, hogy sem a fiatalabbak, sem a hivek alkalmat ne találjanak a felszentelt papban való botrányközásra.

18. §. megtöltendő a következőkkel: „Azon esetre, ha a pap szolgálat közben, azaz, mint nem nyugdíjas hal meg, a maximális nyugdíjnak megfelelő (két havi) része (400 kor.) temetési költség címén a kerületi főesperes kezéhez a nyugdíjalapból fizetessék ki.

20. §. e.) pontja megváltoztatandó, mert egy elbocsátott és így züllésre kárthatott papban az egész társadalom nyilvánosan megbotránykozik.

Elbocsátás helyett jobb lenne felügyelet alatt pl. irodai munkára alkalmazni az eféle bűnöst annál is inkább, mert ha a világba kibocsátattik, szövetkezik a szociáldemokratákkal, anarchistákkal, szabadkőművesekkel, stb. és rettenetes ártalmára lenne az emberiségnek, a vallásnak s legfőképp a papságnak.

22. §. Jelen módosítások szerint a befize-

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhögés, skrofulózis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Minthogy értéktelen utánzatokat is kínálnak, kérjünk mindenkor „Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszünteti a köhögést, vladákat, éjjeli izzadást.

„Roche”

Kapható orvosi rendelre a gyógyszerárban. — Ára fűvegenként 4.— korona.

tések kezdődjenek 1908. január 1-től, a nyugdíj igény azonban a fennebbi fokozatok szerint csak 1909. május 1-én emelkedik jogerőre, mert minden nyugdíjba menő pap, ha csak kényszer hatása alatt nem áll, tekintettel van az oly kény osztozkodási időre is, mely a fennálló statutumokban május 1-re van megállapítva.

22. §. A nyugdíjalapból ne legyen szabad szegény napokat és kisegítő káplánokat honorálni. Nyugdíjalap, legyen csak nyugdíjalap.

25. §. A nyugdíjalapba befizetett díjak az alap tulajdonává válnak s többé vissza nem vehetők, akkár önként távozzék, akkár elmozdítások az illető állásából.

Ezekben ügyekezünk megbízatásunknak eleget tenni. Ha szerény javaslatainkkal szerzett paptestvéreink földi jóllétének és megnyugvásának csak porszemnyit is használhatunk: legyen érette hála Istennek.

Csikmadarason, 1908. évi január hó 15-
Balló János,
plebános, felelős kerületi jegyző.
Kőrödi Mihály,
csikszentmiklósi plebános.

Új házasságügyi rendelet.

(Vége.)

„X. — Azon lelkészeket, kik ezen rendelet határozmányait megsértik, az egyházi főhatóság az elkövetett hiba súlyosságának és módjának arányában meg fogja büntetni. Ezenfelül ha az V. pont 2. és 3. szakaszainak intézkedése ellen cselekedve valamely házasság megkötésekor mint eskető papok közreműködnek, a stóla jövedelmet nem ők fogják élvezni, hanem kötelesek azt elküldeni a házasságok illetékes lelkészeknek.“

Magyarázat. Jelen pápai rendelet határozatait nem lehet csak tanácsoknak, intelmeknek, egyszerű utasításoknak nézni, melyeket jó megtartani, de ha elhanyagoljuk, az se baj: mert ezek szigorú törvények, melyeket betartani muszáj. Aki tehát ezen törvények ellen vét, azt egyházi hatóság meg fogja büntetni, még pedig vagy keményen, vagy enyhén, a mint megérdemli. Aki jótalanul (sine licentia) másnak hivatást esketi meg, a stóla-jövedelem nem őt az esketőt illeti, hanem a felek illetékes papját s azért a felvett stóla-jövedelmet köteles annak kezébe juttatni.

„XI. — 1. §. A fentebb megállapított szabványok köteleznek minden hívőt, kit a kath. egyházban kereszteltek meg; úgyzintén azokat is, kik eretnekségből vagy szakadarságból tértek vissza a katolikus egyházba, bárha ezen utóbbiak későbbben a katolikus egyháztól ismét elpártoltak; és ezen törvények mindig kötelezik őket, valahányszor egymásközt jegyet váltanak vagy házasságot kötnek.

2. §. És ezen törvények teljes erővel kötelezik az imént említett híveket akkor is, ha nem katolikusokkal váltanak jegyet vagy kötnek házasságot, akár legények ezen nemkatolikusok megkeresztelve akár nem; és ezen kötelezettség akkor is fenáll, ha a vegyes vallás (mixta religio) vagy a valláskülönbség (cultus disparitas) akadályá alól felmentvényt nyertek; ha azonban az apostoli Szent-szék valamely helyre vagy tartományra nézve másképen intézkedett, azt szigorúan tekintetbe kell venni.

3. §. A nemkatolikusok, akár megvannak keresztelve, akár nem, ha egymásközt jegyet váltanak vagy házasságot kötnek, sehol sincsenek kötelezve azon formát betartani, mi a ka-

tholikusok jegyváltására és házasságkötésére elő van írva.“

Magyarázat: Kérdés, hogy jelen rendelet szabványai kiket köteleznek? A rendelet olyan világos, hogy magyarázatra nincs is szükség. Mindenesetre kötelezik ezen rendelet szabványai a katolikus híveket, kik a katolikus egyházban vették fel a kereszttség szentségét; de másodsor kötelezik azokat is, kik ugyan valamelyik eretnekségben vagy szakadarságban lettek megkeresztelve, de a katolikus egyház kebelébe visszatértek és ezen kötelezettség nem szűnik meg akkor sem, ha netalán ezen megtértek a katolikus egyháztól elpártolának. Fent említett jegyváltását és házasságkötését tehát mindig ezen rendelet szabványai szerint kell megitélni, ha bármi okból azok megitélés alá kerülnek.

Igen gyakran megtörténik, hogy katolikusok nem katolikusokkal (pl. lutheránussal, kálomistával, szakadással stb.) váltanak jegyet vagy kötnek házasságot. Az a kérdés tehát, hogy ezen esetben benti törvények kötelezők-e? Maga a rendelet mondja, hogy igenis kötelezők még akkor is, ha a jegyváltás vagy házasságkötés előtt a vegyes vallás akadályá alól felmentvényt szereztek. Másik kérdés az, hogy fenti törvények kötelezők-e, ha katolikus egyén meg nem keresztelt egyénnel, például zsidóval vált jegyet vagy köt házasságot? Erre is maga a rendelet feleli, hogy igenis kötelezők, még akkor is, ha a valláskülönbség (cultus disparitas) akadályá alól a jegyváltás vagy házasságkötés előtt felmentvényt nyertek. Ezen esetek nem légből kapottak, mert hiszen majdnem minden nap és minden országban kötnek a katolikusok nemkatolikusokkal, valamint zsidókkal és más meg nem keresztelttel is házasságot. Ennélfogva úgy a papoknak, mint a híveknek jelen pápai rendelet igen üdvös útbaigazítást ad. Ha az apostoli Szent-szék valamely ország, tartomány, vidék vagy egyházmegye számára ezen rendeletről elütőleg intézkedett volna, azt ott külön figyelembe kell venni. Ez megtörténhetik, mert az egész föld kerekése az egyetemes egyházhoz tartozik és némely helynek különleges körülményei különleges intézkedéseket kívánnak.

Ilyen különleges intézkedés Magyarországra nézve a „Forma Tridentina“ felüggesztése, mi 1841. évben történt XVI. Gergely pápa rendelet folytán, minélfogva érvényes a vegyes házasság, ha nem katolikus pap előtt kötöttetett is.

Mindazok, kik megkeresztelve nincsenek, vagy megvannak ugyan keresztelve, de nem tartoznak a katolikus egyházhoz, a katolikusok jegyváltására és házasságkötésére vonatkozó fenti szabályokat figyelembe venni nem tartoznak — ha egymásközt váltanak jegyet vagy kötnek házasságot.

„Jelen rendeletet úgy kell tekinteni, mint a mely az egyházi főhatóságokhoz való átküldés által nyilvánossá lett és ki van hirdetve és minden határozatai 1908. évi huszvétnapjától kezdve az egész egyetemes egyházban kötelező erővel bírnak. Addig is a helyi egyházi főhatóságoknak gondoskodniuk kell, hogy ezen rendelet minél hamarabb köztudomásúvá tegyék és egyházmegyéik minden egyes hitközségében megmagyarázassák a hívekkel való alapos megismertetése végett. Jelen határozatok érvényesek most és jövőben X. Pius pápa ő szentségének különös parancsa folytán és ezeknek végrehajtását semmi más netalán ellenkező rendeletek nem gátolhatják, még ha különös megemléstésre méltók is volnának. Kelt Rómában, 1907. augusztus hó 2-án. † Vincentius bíboros, prevesztei püspök, hivatalfőnök. C. De Lai, titkár.“

Magyarázat. Ezen rendeletet X. Pius

pápa ő szentsége megküldötte a világegyház összes püspökeinek, apostoli helynökeinek, apátoznak és missziófőnököknek és kijelenti, hogy ezáltal jelen rendelet nyilvánossá van téve és kihirdetve. Ennélfogva 1908. évi huszvétnapjától, vagyis április hó 19-ik napjától kezdve jelen rendelet már kötelező és szigorúan be kell tartani mindenütt az egész egyházban. Pápa ő szentsége azt akarja, hogy ezen rendelet úgy a papság, mint a hívek teljesen megismerjék és megértésük, még mielőtt annak kötelező végrehajtása bekövetkezne. Ugyanazért sürgeti, hogy a főpapok a kormányzásuk alá rendelt egyházmegye minden parochiális egyházában minél előbb ezen rendeletet felolvassassák, fejtegetessék és megértetésére mindent elkövesenek.

Ő szentsége azt akarja továbbá, hogy ezen rendelet minden más ezzel netalán ellenkező rendeletek dacára is teljesen érvényesüljön úgy, hogy ezzel szemben semmiféle más rendeletre hivatkozni nem szabad és nem lehet, ha bár az ellenkező rendeletek talán fontosak és említésre méltók volnának is. Tehát tudományos szempontból, különösen nagyobb szabású egyházi ismeretek szerzése céljából szabad és lehet, sőt kell is mindenféle törvényeket olvasgatni, még olyanokat is, melyek jelen pápai rendelettel ellenkeznek: de ennek érvényességét és kötelező erejét semmiféle más rendeletek miatt érinteni vagy támadni nem szabad.

Pápa ő szentsége a lelkészkező papság és hívek lelki nyugodtságát, az ügyek könnyebb és gyorsabb vezetését, a fáradságok és költségek apasztását, a jó erkölcsök fellendülését és a társadalom boldogságát óhajta biztosítani és előmozdítani, midőn jelen nagyfontosságú törvényével szerencsés, jó és érvényes házasságok megköthetésére a jegyváltás és házasságkötés ügyét a kor kívánalmainak megfelelően jogilag rendezte, határozta és könnyűvé tette. A papság buzgóságán, okosságán, munkakedvén és a hívek jó indulatán áll tehát mindazam üdvös eredmények megvalósítása, miket Krisztus Úrnak helytartója legfőbb törvényhozói akaratával és valódi atyai szeretetével összes hívei és gyermekei között elérni óhajt.

— s — e dr.

A szerkesztő üzenetei.

Furcaságok. Cikkében a furcaságokat oly furca módon írja le, hogy épen e miatt nem közzétehetjük. Ugy látszik azonban, hogy a szatira íráshoz volna hajlama, miert is helyesen tenné, ha egy közérdekű tárgyat dolgozna fel ily irányban.

O. J. Székelykeresztúr. Érdekes dolgozatát lapunk egyik közelebbi számában hozni fogjuk. Addig is türelmet kérünk.

Dr. Cs. B. Nagyszabású munkájának közlését közelebről meg fogjuk kezdeni. Köszönjük a szép dolgozatot.

P á l y á z a t.

A farkaslaki róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdetek.

Jövedelme: 111 kalangya ösz-, ugyanannyi tavasz-kepe, 185 korona ospora. 44 terü tüzifa, 40 korona a községtől, 40 korona a tandíjból, 100 korona stola-stipendium, 4 hold kaszáló, 1½ hold szántó, 15 kézinapszám. Van pompás lakása, kertje, gazdasági épületei.

Kötelessége: a mindennapi és ismétlő iskolások tanítása kijelölés szerint, kántori teendők végzése, a faiskola kezelése.

A folyamodványok ápril. 21-ig a plebánia hivatalba küldendők, kántori próba a közbeeső vasárnapokon van. Az állás kinevezés esetén azonnal elfoglalandó.

Keit Farkaslaka, (Udvarhely m.) 1907. márc. 18.

Kiss János,
iskolaszéki elnök, plebános.

